

Dedikodu ve söylentinin kentsel ayrışmadaki etkisi üzerine taşrada bir çalışma: Hopa örneği

*

Ahmet Şafak Eşmeler¹Sevim Budak²

Öz

Kentler apartmanlar, meydanlar, caddeler ve altyapı unsurları gibi fiziki etmenlerden ibaret olan statik unsurlar değildirler. Ekonomik, sosyal, kültürel ve ticari yönleriyle sürekli olarak devinen kentler, içerdikleriyle beraber gelişen, değişen, ayrışan ve bazen de yok olan karmaşık organizasyonlardır. İktisadi, dini veya etnik unsurlar gibi sebeplerden kaynaklanan gerilimler, bu karmaşık organizasyonlar içerisinde kentsel ayrışma olarak adlandırılan fenomenin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Kentlerde oluşan bu fenomenin nasıl, ne kadar ve ne yöne doğru gelişebileceği ilgili kentin ayrışma noktaları tespit edilerek çözümlenebilecek tartışmalardır. Bu çalışmada, kentsel ayrışmalarla resmi olmayan iletişim yöntemleri olarak değerlendirilen dedikodu ve söylenti olguları konu edilmiştir. Çalışmanın amacı, birden fazla etnik grubun beraber yaşadığı Artvin'in Hopa ilçesindeki dedikodu ve söylentilerle, kentsel ayrışma hatlarının bağlantısını irdelemektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar aracılığıyla, Hopa'daki dedikodu ve söylentilerin "bireysel mülk ve gelirler", "etnik çatışmalar" ve "özel hayatlar" olarak üç konuda yoğunlaştığı saptanmıştır. Böylece, Hopa'daki kentsel ayrışmalarla bu temaların ilişkisi yorumlanmıştır. Sonuç olarak, dedikodu ve söylentilerin kentsel ayrışmaya sebep olan unsurlar üzerinde derinleştirici bir etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dedikodu, söylenti, kentsel ayrışma, Hopa.

¹ Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Artvin, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1477-6777> E-posta: asesmeler@artvin.edu.tr
Doktorant: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

² Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İstanbul, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4943-3184> E-posta: sebudak@istanbul.edu.tr

A study on the effect of gossip and rumor on urban segregation in the countryside: Hopa case

*

Ahmet Şafak Eşmeler³

Sevim Budak⁴

Abstract

Cities are not static elements consisting of physical factors such as apartment buildings, squares and streets. Constantly in motion with their economic, social and cultural aspects, cities are complex organizations that evolve, change, decompose and sometimes disappear along with their contents. Tensions arising from reasons such as economic, religious or ethnic elements cause the emergence of the phenomenon called urban segregation within these complex organizations. This study focuses on the relationship between urban segregation and the phenomena of gossip and rumor. The purpose of the study is to examine the connection of gossip and rumors with the lines of urban segregation in Hopa, where more than one ethnic group lives. Using qualitative research methodology, through semi-structured in-depth interviews, it was determined that gossip and rumors in Hopa were concentrated on three themes: "individual property and incomes", "ethnic conflicts" and "private lives". Thus, the relationship between these issues and urban segregation in Hopa was interpreted. As a result, it is understood that gossip and rumors have a deepening effect on the factors that cause urban segregation.

Keywords: Gossip, rumor, urban segregation, Hopa.

³ Res. Asst., Artvin Coruh University, Hopa Faculty of Economics and Administrative Sciences, Artvin, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1477-6777> E-mail: asesmeler@artvin.edu.tr

Phd Candidate: Istanbul University, Institute of Social Sciences, Department of Political Science and Public Administration

⁴ Assoc. Prof. Dr., Istanbul University, Faculty of Political Sciences, İstanbul, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4943-3184> E-mail: sebudak@istanbul.edu.tr

Giriş

Kentbilimi bilimsel arenada kapladığı alanı genişlettikçe, kesiştiği ve kapsadığı çalışma alanlarının sayısı da artmaktadır. Siyaset, sosyoloji, antropoloji, coğrafya ve psikoloji gibi alanlar kentbilimle beraber zengin bir epistemolojik yığın oluşturmaktadır. Kentsel ayrışma da kentbilimine perçinlenen alanlar sayesinde kentsel sorunlar için yeni bağlantılar oluşturma, analizler yapma ve çözümler üretme potansiyelini taşıyan bir kavram olarak sivrilmektedir.

Kentsel mekânı paylaşan grupların etnik, dini, ekonomik veyahut kültürel çatışmalar sebebiyle kentin imkânlarından izole olmasına veya kısmi olarak faydalanabilmesine kentsel ayrışma denilmektedir. Ayrışmaya özne olan grup(lar), mekânsal bağlamda sınırlanmalar, dışlanmalar ya da yoksunluklar yaşayabileceği gibi kentin ekonomik, kültürel veya siyasal boyutlarında da sorunlar yaşayabilmektedirler.

Simmel (2013, s.94), kentlerdeki bedensel yakınlığın ve mekân darlığının bireyler arasındaki zihinsel uzaklığı belirgin kıldığını iddia etmektedir. Bu durumun, iletişimsel boyuttaki anlaşmazlıklarla harmanlanarak, kentsel ayrışmaları derinleştirebileceği varsayılabilir.

Dolayısıyla, iletişimin informal boyutu olarak bilinen dedikodu ve söylenti fenomenlerinin kentsel ayrışmalara etki etme kapasitesine sahip olabilecekleri savlanabilir. Bunlardan hareketle, araştırmanın ana problemi, dedikodu ve söylentilerin yoğunlaştığı konuların, kentsel ayrışma hatları üzerindeki etkilerinin neler olduğudur. Ana probleme bağlı olarak oluşturulan alt problemler şöyle kurgulanmıştır:

- Hopa'daki kentsel ayrışma hatları nelerdir?
- Hopa'da dedikodu ve söylentiler hangi konularda yoğunlaşmaktadır?
- Kentsel ayrışmalarla dedikodu ve söylentilerin ilişkisi nasıl bir örüntü sergiler?

Saha çalışmasında Artvin'in Hopa ilçesinin tercih edilme sebebi, kent merkezinde Lazların, Hemşinlilerin, Gürcülerin, Poşaların ve Türklerin bir arada farklı dil ve kültürleriyle beraber yaşamalarıdır. Bu kültürel zenginlik, aynı zamanda, kentsel ayrışmalar için de zemin oluşturmaktadır. Bunun sebebi, kültürel çeşitliliğin, Karadeniz'in coğrafi koşulları nedeniyle, kısıtlı bir alandaki 22.506 kişi arasında teşekkül etmesidir. Dolayısıyla, mekânsal yakınlık ve kültürel farklılıkların bir arada olması araştırmanın çıkış noktalarıyla uyumaktadır. Ayrıca, dedikodu ve söylenti, coğrafyadan bağımsız sosyal olgular olsalar da küçük topluluklarda kolayca araştırılabilir olmaları sebebiyle kırsal alanlarla çokça ilişkilendirilmektedir (Haugen ve Villa, 2005, s.4).

Çalışmanın sonucunda, kentsel ayrışma hatlarının dedikodu ve söylenti fenomenleriyle ilişkisi gözlemlenebilecektir. Böylece, hem Türkiye’de kırsal alanlar üzerine yapılan araştırmalarda doğrudan konu edilmemiş olan dedikodu ve söylentiler üzerine çalışma yapılacak hem de bu fenomenler kentsel ayrışma hatlarıyla ilişkilendirilerek literatüre katkı sağlanacaktır.

1. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde, çalışmanın üç temel kavramı olan dedikodu, söylenti ve kentsel ayrışma tanımlanacaktır.

1.1. Dedikodu

Türk Dil Kurumu’na (2024) göre, “başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma, kov, gıybet, kılükal” olarak açıklanan dedikodu; tanınan, ancak o anda aynı ortamda bulunulmayan kişi(ler) hakkında gerçekleştiren konuşmalar olarak özetlenebilir.

Batı dillerinde kelimenin kökeni, çoğunlukla kadınlara atfedilen bir eylem olarak görüldüğünden cinsiyetçi yapıda gelişmiştir. Örneğin İngilizce, Almanca, Fransızca ve İspanyolcada dedikodu kelimesi, genellikle, “uzak kadın akrabalar” ve/veya “vaftiz anası”, “ebe” ve “komşu kadınlar” gibi yakın ilişkide bulunan kadınlardan kaynakla türemiştir (Bergmann,1993’ten akt. Demirci, 2004, s.12-13).

Türkçede dedikodunun dilbilimsel gelişiminde bulunmayan cinsiyetçi yükler sosyolojik açıdan aynı tarafsızlığa sahip değildir. Nitekim Sezgin’in (2021) çalışmasında gözlemlediği üzere, dedikodu kadınlarla kolaylıkla ilişkilendirilebilirken, erkekler yaptıkları eylemi sohbette, muhabbet, eleştiri, arkasından konuşmak, yorum yapmak ya da çekiştirmek olarak tanımlamaktadırlar.

Dedikodu, toplumsal açıdan olumsuz şekilde değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmede teolojik unsurların etkisi oldukça fazladır. Çaylı’ya (2008, s.16) göre, dedikoduya karşı dinlerin aldıkları olumsuz tavrın temelinde inanlar arasında oluşabilecek sorunlara karşı ön alma gayreti vardır. Örneğin, Hristiyanlıkta yedi günahın biri olarak kabul edilen *haset etmenin*, dedikodu dâhil olmak üzere, dille işlenen birçok günaha sebebiyet verdiğinden kötülendiği bilinmektedir (Güngör, 2014, s.42-43).

İslami kaynaklarda dedikodu, açık şekilde uzak durulması gereken bir fiil olarak görülmektedir. Kur’an’da dedikodu kelimesini anlatmak için *hümeze*, *lümeze*, *hemmaz* ve *gıybet* kelimeleri kullanılmış ve insanları arkadan çekiştir-

mek manasında değerlendirmiştir (Kasapoğlu, 2006: 53). Ayrıca Kur'an, dedikodudan soğutmak için güçlü bir üslup kullanmıştır. Hucurât suresinde, dedikodu yapmak ölü insan eti yemeye benzetilmiş ve yenilen etin kardeşe ait olduğu düşündürülerek eylemin olumsuzluğu pekiştirilmiştir (Yılmaz, 2017, s.22-23).

Ey iman edenler, zannın birçoğundan çekinin, çünkü zannın bazısı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın, kiminiz kiminizi arkasından çekiştirmesin! Sizden biriniz kardeşinin ölü halindeki etini yemek ister mi hiç? Demek tiksindiniz! O halde Allah'tan korkun, çünkü Allah, tevbeyle çok kabul edendir, çok bağışlayıcıdır (Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali, 2011, Hucurât 49/12).

Toplumsal açıdan barındırdığı pejoratif yüklerine rağmen dedikodunun uygarlığın gelişiminde oynadığı pozitif rollere vurgu yapan düşünürler de bulunmaktadır. Örneğin Harari'ye (2018, s.35-36) göre, Homo sapiens türünün dilsel evriminde, dedikodu önemli bir role sahiptir. Ayrıca, Harari'nin değindiği teoriye göre, dilimiz dedikodu yapma aracı olarak evrimleşmiştir. Buna göre, sosyal bir hayvan olan Homo sapiens, hayatta kalmak ve üreyebilmek için kimin kimden nefret ettiği veya anlaştığı, kimin kimle ilişkiye girdiği ya da kimlerin hilebaz olduğu gibi dedikodu yoluyla elde edilebilir bilgilere sahip olmak zorundadır. Bu bakımdan hayatta kalma, üreme ve bilgiyi aktarma aşamalarındaki rolü sebebiyle karmaşık toplumsal olayları somutlaştıran dedikodunun uygarlık tarihinde olumlu fonksiyonlara sahip olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Dedikodu kavramına dair çalışma yapan disiplinlerin farklılıkları, tutarlı bir literatürün gelişmesine sekte vurmuştur (Mills, 2010, s.214). Kavramı yorumlayan çalışmaların iki görüşte yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Gluckman ve takipçileri, dedikoduyu kendiliğinden meydana gelen kolektif bir yaptırım, topluluk kurallarına uymaya zorlayan bir kamuoyu olarak değerlendiren işlevselci bakış açısına sahipken; ikinci görüş, dedikoduyu iletişimsel boyutuyla ele almaktadır (Gilmore, 1978, s.89). Paine (1967, s.278), dedikodu ve iletişim arasındaki bağlantının ihmal edildiğini ileri sürerek iki konuya vurgu yapmıştır: Birincisi, dedikodunun gayri resmi bir iletişim yöntemi olduğu; ikincisi, bireysel çıkarları arttırmak için kullanılan bir araç görevi görebildiğidir. Özetle, dedikoduya dair yapılan akademik çalışmalar, farklı disiplinlerde gelişmeler de iki yaklaşım arasında salınım göstermektedirler.

Bu çalışmanın saha incelemesinde, dedikoduyu iletişimsel boyutlarıyla ele alan yaklaşım tercih edildiğinden, kavramı bu anlayışla kategorileştiren DiFonzo ve Bordia'nın (2007) çalışmasına göz atmak yerinde olacaktır. Yazarlar dedikoduyu (gossip), üç aşamada incelemişlerdir:

- **Bağlam** (söylemin ortaya çıktığı durum ve/veya psikolojik ihtiyaçlar),
- **İşlev** (insanların söylemde bulunarak neyi başarmaya çalıştıkları)
- **İçerik** (ifadelerin türleri)

Dedikodunun **bağlamı** sosyal ağ oluşturma üzerine şekillenmektedir. Buna göre kişiler, içinde bulundukları sosyal ağlara aidiyeti geliştirmek, bulundukları grupta güçlenmek, gruba dair bilgi sahibi olmak veya sosyal ağlarında bulunan birini dışarı çıkartmak için dedikodu yaparlar. Sosyal ağın bu yapısı dedikoduların işlevlerini ve içeriklerini de şekillendirmektedir. Buradan hareketle DiFonzo ve Bordia (2007, s.25-27), dedikodunun **işlevlerini** beş başlıkta incelemişlerdir:

a) İnsanlar, dedikodu aracılığıyla gruplarındaki kişi(ler) hakkında, kendisiyle iletişime geçmeden, bilgi sahibi olabilmektedirler. Böylece, dedikodusu yapılan kişinin tehlike içerebilecek yönleri, zafiyetleri veya meraklarını öğrenerek, kendisine karşı davranış kalıpları geliştirme imkânına kavuşmaktadırlar.

b) Dedikodu, kişilerin sosyal ağ oluşturmada kuvvetlendirici işleve sahiptir. Bir kişi, başkasıyla dedikodu yapıyorsa, o kişiye belirli bir güven beslediği anlaşılmaktadır. Dedikodu yapanların birbirlerine karşı duydukları güven, sosyal ağ içerisinde daha derin dostluklar hatta ittifaklar kurabilmelerine imkân sağlamaktadır.

c) Üçüncüsü, dedikodunun mevcut ağın içinde rekabet eden kişi ve gruplardan bazılarını kopartma/yıldırma amacını taşıyan işlevidir. Dedikodunun bu saldırgan ve dışlayıcı işlevi, sosyal ağın içindeki kişilerden bazılarını dışlarken, bazılarını öne çıkarmayı amaçlamaktadır.

d) Dördüncüsü, grup içerisinde sosyal statü, prestij ve güç kazanma aracı olarak kullanılmasıdır. Bu sayede, diğer insanların aşağılanmasıyla sosyal ağ içerisinde daha prestijli bir yer edime amacı güdülmektedir.

e) Beşincisiyse dedikodunun sosyal ağlara kabul edilmek ve orada tutunabilmek için yapılması veya yapılmaması gereken eylemler hakkında bilgi kazandırmasıdır. Böylece kişiler sosyal ağın dâhil oldukları bölümünde hangi normlara uymaları veya uymamaları gerektiğini anlayabilmektedirler.

Dedikoduların **içerikleri**yse, *kişisel* ve *özel* konulardan oluşmaktadır. Bu konular olumlu verilerden oluşabilme ihtimalini barındırsalar da *genellikle olumsuz öğelerle* bezelidirler (DiFonzo ve Bordia, 2007, s.27).

1.2. Söylenti

Türk Dil Kurumu'na (2024) göre, “ağızdan ağıza dolaşan, kesinlik kazanmayan haber; rivayet” olarak tanımlanan söylenti; Şahin ve Wolff (2019, s.16) tarafından “insanların ilgisini çeken, güvenli delil standartlarına eşlik etmeyen

ve olası inanç için önerilen bilgi parçaları” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca söylenti, kesin ve gerçek dayanakları olmayan haberleri ima etmesinin yanında skandallara işaret eden çağrışımında da bulunmaktadır (Rosnow, 1974, s.27).

DiFonzo ve Bordia, dedikodu kavramında olduğu gibi söylenti (rumor) kavramını da sosyal söylemin üç ana ögesi olan **bağlam**, **işlev** ve **içerik** kapsamında açıklamışlardır.

Söylentilerin **bağlamları**, üç maddede özetlenebilir. Bunlardan ilki *belirsizlik* halleridir. İkincisi, *tehdit edici durumlardır* (aktif veya potansiyel). Üçüncüsüyse *kişilerin psikolojik olarak anlaşılma ve güvenlik ihtiyacıdır* (DiFonzo ve Bordia, 2007, s.20). Söylentilerin **işlevleri**, yukarıda belirtilmiş olan bağlamlar üzerinden şekillenmektedir.

a) İlk işlev *belirsizlikten* kaynaklı durumlara karşı çözüm arayışıdır. Söylentilerin temel özelliğinin dürüstlüğü hakkında şüphe duyulması olduğu bilinmektedir (Şahin ve Wolff, 2019, s.16). Belirsizlik ortamlarında gelişen söylentilerin kolektif inşa süreci şöyledir: Kişiler, belirsizlik hallerinde, karşılaştıkları durumları kendi anlayışları nispetinde anlamlandırma isteği duyarlar. Bu anlamlandırma çabası netliğe kavuşmadığında başkalarıyla gayri resmi hipotezler üretmeye başlarlar. Oluşturulan hipotezler ve bunların çevresinde gelişen tartışmalar söylentiye meydana getirilir. Böylelikle, sosyal kontrolün sağlanması umulur. Bu bakımdan söylentilerin, *belirsizlik durumu yaratan sorunlara karşı geliştirilmiş kolektif çözüm önerileri* olduğu söylenebilir (Rosnow, 1974, s.29).

b) Söylentilerin ikinci işlevi, *somut halde olan veya olması muhtemel olan psikolojik tehditlere karşı* ortaya çıkarak, kişilerin ilgili tehditlerden kaçınmasına veya potansiyel tehditlere karşı hazırlamasına olanak sağlamasıdır (DiFonzo ve Bordia, 2007, s.22-23).

c) Üçüncü işlev ise kişilerin *bireysel ya da kolektif benliklerine karşı tehdit olarak algıladıkları ortamlarda* ortaya çıkar. Bu söylenti biçimi, karşı olunan tehdiye karşı olumsuz bir anlam yüklenmesiyle meydana gelir (DiFonzo ve Bordia, 2007, s.23). Bu söylentilerdeki temel amaç, ‘öteki’ olarak algılanan kimliklerin aşağıya çekilmesiyle, sahip olunan kimliğin yüceltilmesidir.

Söylentilerin **içerikleri**yse bağlamlarından ve bunlarla bağlantılı gelişen işlevlerinden temellenmektedir. Söylentilerin ilk içeriği yönlendirme veya sorgulamadan ziyade *itham edici* olmalarıdır. İkincisi, bireylerin statik düşüncelerinden ibaret olmayıp *kolektif bir iletim sürecine* uygun şekillenmeleridir. Üçüncüsü, *söylentiye yayanların bu bilgileri görece faydalı olarak algılamasıdır*. Dördüncü içerikse söylentilerin *doğrulanmamış yani kanıttan yoksun* olma özelliğine sahip olmalarıdır (DiFonzo ve Bordia, 2007: s.23-25).

Dedikodu ve söylenti kavramları, günlük hayatta, eşanlımlı şekilde kullanılmaktadırlar ve birbirleriyle yakın ilişkide olmadıklarını söylemek de oldukça zordur. *Kulaktan dolma* ve *gayri resmi iletişim aracı* olmaları gibi benzerliklerinin yanında, iki kavramı birbirinden ayıran temel özellikler şöyledir: Söylentilerin doğrulanma imkânı yoktur buna karşın dedikoduların, her zaman olmasa da, kanıtlanma ihtimali vardır. Söylentiler herhangi bir konu veya nesne hakkında olabilirler. Ayrıca, bireysel veya daha büyük grupları ilgildirme özelliğine sahiptirler ancak dedikodular, her zaman, bireysel konular üzerine inşa edilmektedirler (LaGallienne, 1912'den akt. Rosnow, 1974, s.27).

1.3. Kentsel Ayrışma

Kentsel ayrışma (*urban segregation*) ekonomik, etnik, dini veya çeşitli sosyal sebeplerle kentsel mekanda meydana gelen mekansal ve/veya kültürel ayrışmaları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Literatürde *yerinden edilme*, *toplumsal dışlanma*, *içine kapanma*, *soylulaştırma*, *gettolaştırma* ve *göç* gibi kavramlarla beraber ele alınan kentsel ayrışma, farklı bakış açılarıyla tanımlanmaktadır.

Çetin'e (2012, s.163) göre "kentin belirli bir semtinde izole halde bulunan etnik veya sınıfsal grupların kentin konut ve emek piyasasından yeterince faydalanamadığı, kentte yaşayan diğer gruplarla yeterli düzeyde sosyal ve kültürel ilişkileri geliştiremedikleri duruma" kentsel ayrışma denmektedir. Ayrışma kelimesinden hareketle toplum odaklı bakış açısı getiren Bógus'a (2008, s.110) göre kentsel ayrışma, gerçekleşmiş olduğu dönemdeki toplumsal yapı, tabakalaşma, kurallar ve davranışlar üzerinden kurulmuş olan toplumsal ilişkilerin sonucudur. Bu sonucun mekansal göstergesiye toplumun bir bölümünün kentin bir bölgesinde yoğunlaşmasıdır. Andersen'e (2003, s.14-15) göre, farklı insanların kentlerin farklı bölgelerinde yaşamasına ayrışma denilse de, kavramın birden fazla anlama gelen muğlak bir yapısı bulunmaktadır. Örneğin, bir yandan kentlerin coğrafi konumlanmasına atfı yaparken, diğer yandan belirli sosyal ve etnik grupların mekansal yoğunlaşmasını da ifade edebilmektedir. Bu sebeple, etnik ya da sosyal grupların arasında oluşan mekansal ayrışmanın sosyal ve kültürel farklılıkları derinleştirdiği görüşünü savunan Andersen, kavramı mekansal sosyal ayrışma (*social spatial segregation*) olarak kullanmaktadır. Özetle kentsel ayrışma, hem fiziksel hem de sosyolojik-kültürel unsurlara vurgu yapan çok boyutlu bir kavramdır.

Kentsel ayrışmaya odaklanan çalışmalara göz atıldığında belirli temaların öne çıktığı gözlemlenmektedir. Türkiye özelindeki çalışmalar, kentsel ayrışmanın ekonomik ve fiziki boyutlarıyla daha fazla ilişki kurma eğilimindedir.

Bunlara, Çetin (2012), Taşçı (2012) ve Özgür'ün (2006) çalışmaları örnek gösterilebilir. Ek olarak, Hatice Kurtuluş'un (2016) yayına hazırladığı *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* isimli eser, literatürde yer alan önemli bir editöryal çalışmadır. Buna karşın, ayrışmanın kültürel boyutlarını vurgulayan Amerika menşeli çalışmalar, Afroamerikalılar ve diğer göçmenlerle Beyazlar arasındaki ayrım üzerinden şekillenen bir alt kültür tartışmasına odaklanmıştır. Bunlara örnek olarak, Sharp ve Joslyn'nin (2008) *Culture, segregation, and tolerance in urban America* isimli çalışmasını veya Charles'ın (2003) *The dynamics of racial residential segregation* gibi eserleri göstermek mümkündür. Ayrıca, bu bakış açısının Chicago Okulu'na kadar uzandığını belirtmek gerekmektedir. Bu ekolün öncüleri olan Park ve Burgess (2015), *Şehir* isimli çalışmalarında, kentleri dinamik ve sürekli değişen toplumsal bir organizma olarak ele almış ve kentsel gelişimi, biyolojik ve ekolojik yaklaşımlarla açıklamışlardır.

Kentsel ayrışma, akademik anlamda ilk olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde şekillendirilmiştir. Kentlerin çeperlerinde veya çöküntü alanlarında yaşayan grupların kentle bütünleş(e)memeleri üzerine yapılan araştırmaları konu alan *Chicago Okulu* çalışmaları literatür açısından öncül konumdadırlar (Çetin, 2012, s.164). Lefebvre, Harvey ve Castells gibi temsilcileri olan *yeni marksist kentsel politika yaklaşımı*ysa kentsel ayrışma açısından farklı perspektif sunmuştur. Yoksulluk yuvalarının temizlenmesi, kentsel yenileme ve kentsel toplumsal hareketler gibi konular üzerine yaptıkları çalışmalarda; Althusserci anlayışla, devletin burjuvaların ve kapitalizmin çıkarlarını savundğunu söylemişlerdir (Keleş, 2021, s.150). Bu düşünce akımında devlet, kentlerdeki mekan paylaşımında kilit konumda bulunmaktadır. Bunlardan farklı olarak Friedmann, Wolf ve Sassen'in başını çektiği *küreselleşme odaklı kent okumaları*ysa mekanın paylaşımında etkin faktör olarak devleti değil küresel ekonomik süreçleri öncelemişlerdir. Doğal olarak, temel dinamikteki farklılaşma kentsel ayrışma tartışmalarını da etkilemiştir.

Küreselleşme, "dünyanın sıkışması ve tek bir yer olarak algılanma bilincinin artışı" olarak tanımlanmaktadır (Aslanoğlu, 2000, s.128). Küresel kent söylemiyse küreselleşmenin mekansal kategorisi konumundadır. Bu söylem, yeni küresel ekonominin ortaya çıkmasına koşut olarak kentsel mekanın piyasa güçlerince yeniden organize edilmesi gerektiği savıyla hareket etmektedir (Öktem, 2016, s.25-33). Buna göre, arazi piyasası tüm gezegende gelişen küreselleşme akımıyla beraber liberal yapıya bürünmüştür ve konutların dağılımındaki temel belirleyici emlak piyasasıdır (Bógus, 2008, s.111-112). Dolayısıyla, kentsel ayrışmayı belirleyen/oluşturan temel etmen gelir düzeyidir.

Buradan hareketle, küresel kentlerin sosyal, politik ve mekansal süreçlerindeki temel dinamiklerinin küresel ekonominin dinamikleriyle paralel olduğu düşünülmektedir. Bu dinamikler, kentlerdeki mekansal ayrışmanın da tetikleyicisi konumundadır. Betimlemek gerekirse, küresel ekonominin eliyle şekillenen kentlerin bir yüzü üst gelir grubunun kullanımında olan gökdenler, kapalı siteler ve gelişmiş altyapılarla örülüyken diğer yüzü alt gelir grubunun içinde bulunduğu çöküntü alanlar ve gecekonduardan oluşabilmektedir (Öktem, 2013, s.119; 2016, s.25-37). Özetle kentsel ayrışma, sosyo-kültürel etmenlerin öne çıktığı bir mirasla ortaya çıkmış olsa da küresel süreçlerin etkisiyle, ekonomik faktörlerin belirleyici olduğu bir kimliğe bürünmüştür.

Kentsel ayrışmaya dair ana akım tartışmalardan farklı olarak, konuyu toplumsal cinsiyet perspektifinden yorumlayan bir literatür de gelişmiştir. Her ne kadar, Ayten Alkan, (2009, s.15) Türkiye'deki akademik literatürün cinsiyet dinamiklerini temel parametre olarak kabul ederek mekan analizleri yapmak konusunda kuvvetli bir akış yakalayamadığı düşüncesinde olsa da, geçen süre zarfında, Türkiye'de kayda değer bir külliyat oluştuğunu kabul etmek gerekmektedir. Ayrıca gelişen bu literatürde, kentsel ayrışma tartışmaların tamamlayıcı değişkeninin kamusal alan olduğu da anlaşılmaktadır.

Zabcı'nın (2012, s.1) değindiği üzere, liberal politikaların gelişimi ve sosyal devlet anlayışından kademe kademe uzaklaşılması gibi sebepler, "ortak yaşam alanları"nın hangi norm ve kurumsal düzenlemelerle ilerleyeceğini tartışmaya açan bir kavram olarak kamusal alanı öne çıkartmıştır. Bu duruma self-determinasyon, çoğulculuk, çokkültürlülük ve farklılıkların tanınması şeklindeki kavram setlerinin kamusal alanın birleştirici yönüne vurgu yapması eklenmiştir. Habermas, Arendt ve Sennet gibi isimler üzerinden yapılan tartışmalar, kamusal alanı mekansal açıdan mı yoksa çok katmanlı bir olgu olarak mı düşünmemiz gerektiği konusunda kafa karışıklığı oluştursa da Zabcı'ya (2012, s.9) göre kamusal alanın tanımı şöyledir:

Parklar, kahveler, tiyatrolar, caddeler, bulvarlar, müzeler, pasajlar gibi insanların sosyal yaşantıları için gerekli, bir araya geldikleri, herkese açık ortak mekanlar (kamuya ait olan mekanlar) kamusal alanı oluşturur. Kamusal mekan, özel alanın dışındadır, herkese açık ve alenidir. Kamusal alan, bu mekanlarda bir araya gelen ve ortak meseleleri hakkında tartışan, fikir yürüten bir insan topluluğunu, yani kamuyu da kapsar. Dahası, bu kamunun vardığı ortak ka-naatler, yani kamuoyu da kamusal alanın bir unsurudur.

Bu noktada, kamusal-özel alan ayırımından kaynaklanan tartışmalar devreye girmektedir. Kadınlara biçilmiş toplumsal roller ve bu perspektifte geli-

şen mekan algısı, kentsel alanların kullanımında ortaya çıkarak cinsiyete dayalı ayrışmaları meydana getirmektedir. Alkan'ın (2005, s.53-55) örneklediği üzere, kadınlara doğrudan olmasa da dolaylı olarak yasaklanmış ya da girişi belirli kurallara bağlanmış kentsel alanlar bulunmaktadır. 'Koruyucu' bir erkekle gezmek, yeterinden fazla açık giyinmek ya da belirli bir saatten sonra tekinsiz alanlarda bulunmak gibi sebepler, kentsel alanın bazı bölümlerinin kadınlar için yasaklı veya şartlara bağlı şekilde ayrıştığını göstermektedir.

Yöntem

Çalışma, *nitel* araştırmanın *fenomenoloji* deseni temel alınarak kurgulanmıştır. Bunun sebebi, fenomenolojik yaklaşımın, belirli fenomenlerin bireylerin ya da grupların deneyimleri doğrultusunda tartışılabilmesine imkân sağlaması (Christnsen, Johnson, Turner, 2015, s.408; Creswell, 2017, s.14) bakımından, Hopa'daki dedikodu ve söylenti hatlarının belirlenmesi amacımızla örtüşmesidir.

Veri toplama teknikleri olarak *katılımcı gözlem* ve *yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar* kullanılmıştır. Katılımcı gözlem, *araştırmacının bir grup insanın günlük aktivitelerine, ritüellerine, etkileşimlerine ve olaylarına katılarak, onların yaşam rutinlerinin ve kültürlerinin gerek açık gerekse de örtük yönlerini öğrenmenin bir yolu olarak kullanılan bir yöntemdir* (Musante, 2015, s.251). Bu çalışmayı yapan sorumlu araştırmacı, sekiz (8) yılı aşkın süredir Hopa'da ikamet etmesi sebebiyle konunun seçilmesi, çalışma evreninin oluşturulması ve verilerin yorumlanması aşamasında kişisel deneyim ve gözlemlerini etkin şekilde kullanmıştır.

Diğer veri toplama tekniği olan *yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar*, fenomenolojik yaklaşımın, incelenen alandaki katılımcıların kendi bakış açılarıyla konuya odaklanmasını ve güncel ya da geçmiş deneyimlerini ifade etmesi (Christnsen, Johnson, Turner, 2015, s.408-409) esastan hareketle tercih edilmiştir. Buna göre, Hopa'daki on altı (16) katılımcıya ilgili fenomenlerle alakalı deneyim ve düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların belirlenmesi aşamasında belirli kıstaslar ve sınırlamalar getirilmiştir. Bunlar:

- **Cinsiyet:** Erkek (8 kişi) ve kadın (8 kişi) sayısı eşit tutulmuştur.
- **İşgücüne katılım:** Katılımcıların tümü bir işkolunda yer almaktadır.
- **Etnik özellikler:** Etnik ayrımların nüfusa oranı göz önünde bulundurularak, Laz (7 Kişi), Hemşin (7 kişi) ve Türk (2 kişi) katılımcılara yer verilmiştir.
- **Yaş:** Katılımcılar orta yaş grubundan (ort.34.4) seçilmiştir.

Ayrıca, örneklem seçiminde *kartopu tekniği* kullanılmış ve her biri yaklaşık 30-90 dakika arasında süren mülakatlar, cevaplar doygunluğa ulaştınca sonlandırılmıştır.

Toplanan veriler, *içerik analizine* tabi tutularak *dedikodu* ve *söylentilerin* yoğunluk gösterdiği temalar belirlenmiş ve bunların Hopa'daki *kentsel ayrışmalarla* ilişkileri yorumlanmıştır.

2. Saha Bulguları ve Tartışma

Verilerinin yorumlanmasına geçmeden önce araştırma sahası olarak Hopa'nın seçilme sebeplerini anlamak amacıyla genel tanıtım yapılmıştır.

2.1. Nüfus, Coğrafya, Sosyal ve Ekonomik Özellikler

Hopa, Gürcistan ve Türkiye arasındaki Sarp Sınır Kapısı'na yaklaşık 25 km uzaklıkta; kuzeydoğusunda Sarp, Doğusunda Borçka, Güneybatısında Arhavi ve Kuzeybatısında Karadeniz'le çevrelenmiş konumu (Metin ve Koyuncu, 2013 s.4-5) sebebiyle sahil boyunca uzanan 289 km²'lik alanda kentleşme göstermiş Artvin ilçesidir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (2023) göre ilçe merkezindeki nüfus 22.506'dır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024).

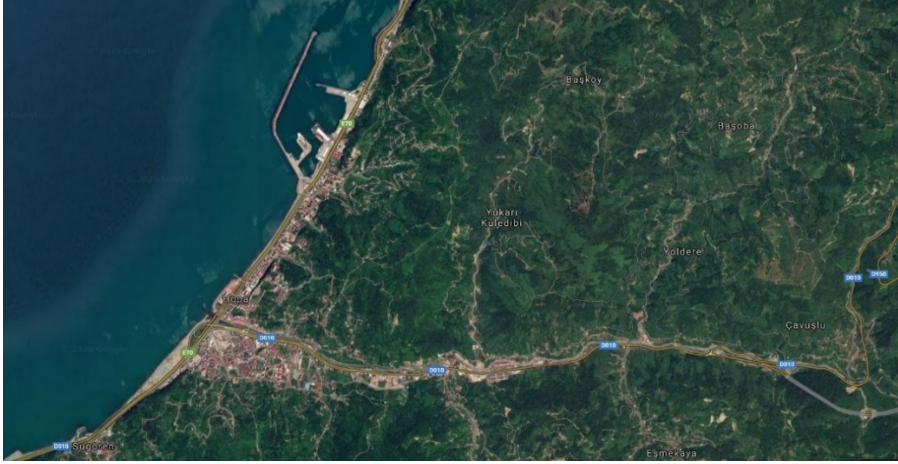
Hopa'da ticari hareketliliğe sebep olan iki unsur bulunmaktadır. İlki, Türkiye'yle Gürcistan arasındaki Sarp Sınır Kapısı'na olan coğrafi yakınlıktır. 1988 yılında açılan sınır kapısı, 2011'den sonra Türkiye ve Gürcistan Hükümetlerinin anlaşmasıyla iki ülke vatandaşlarının kimlik kartlarıyla seyahat edebilmelerine imkân sağlamaktadır. Ayrıca Sarp, Türkiye'nin karayoluyla en fazla giriş-çıkış yapılan sınır kapılarından biri konumundadır (Türkmen, 2020, s.143-144).

İkinci olarak Hopa, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri arasındaki karayolu ağının kavşak noktasıdır. Bu durumu ticari anlamda pekiştiren öge de Hopa Limanıdır. 1974'te hizmete açılan liman, 1970'li yıllarda Kars Ardahan yaylasının ürünlerinin ve Murgul'dan çıkartılan bakır ve pirit madenlerinin nakliye ve yurtdışı ihracatı amacıyla hizmet vermiştir. 1980'li yıllarda İran'la yapılan transit taşımacılıkta önemli pozisyona kavuşan liman, Sarp Sınır Kapısı'nın açılmasıyla artan karayolu taşımacılığı karşısında geri plana düşse de (Öztürk, 2012, s.780) gümrük, turizm ve nakliye işletmeleri gibi Hopa'da sık rastlanan iş kollarının, Sarp Sınır Kapısı ve Hopa Limanıyla bağlantılı olarak geliştiği görülmektedir.

Nüfus yapısına bakıldığında, Hemşinlilerin ve Lazların nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir. Bunlara ilave olarak Lomlar (Poşalar),

Gürcüler ve Türkler Hopa'daki diğer etnik unsurlardır. Dolayısıyla, Türkçeye ek olarak Lazca, Hemşince ve Gürcüce konuşabilen insanlar bulunmaktadır.

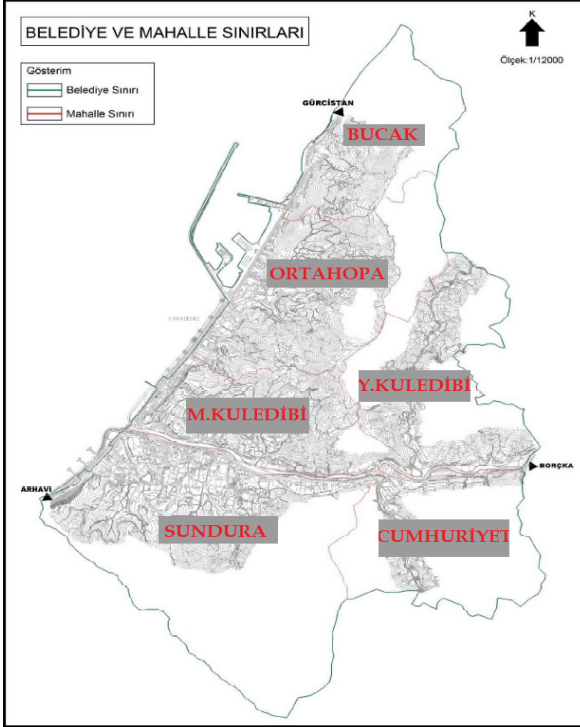
Ekonomik ve kültürel zenginliğine rağmen Hopa, Karadeniz sahili boyunca uzanan coğrafi yapısı sebebiyle, bayındır hale getirilebilir alan konusunda oldukça kısıtlıdır. Günümüzde Sundura Mahallesi'nin yapılaştığı, Hopa Çayının Karadeniz'e döküldüğü yerden Borçka'ya doğru uzanan mevki bu durumun istisnası konumundadır.

Şekil 1. Hopa uydu görüntüsü (Google, 2024).

2023 yılında, ilçe merkezindeki mahallelerinin nüfus büyüklüklerine göre sıralamasıysa şöyledir: Sundura Mahallesi (10.342), Ortahopa Mahallesi (5429), Merkez Kuledibi Mahallesi (4192), Sugören Mahallesi (1057), Yukarı Kuledibi Mahallesi (569), Bucak Mahallesi (474), Cumhuriyet Mahallesi (443) (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024). Görüldüğü üzere, nüfusunun yoğunluğu *Sundura, Merkez Kuledibi ve Ortahopa* mahallelerinde birikmiştir.

Ezcümle, ekonomik devinimin ve kültürel çeşitliliğin yoğunluklarına tezat şekilde, coğrafi sebeplerden ötürü, kısıtlı bir yerleşim alanında gündelik hayat devam ettirilmektedir. Dolayısıyla, bir yandan mekânsal yapıdaki kısıtlı imkânlar *kentsel ayrışma* olgusunun tartışılmasını cazip hale getirirken; diğer yandan, tartışmanın *dedikodu* ve *söylenti* fenomenlerinin izinde gerçekleştirilebilmesini mümkün kılmaktadır.

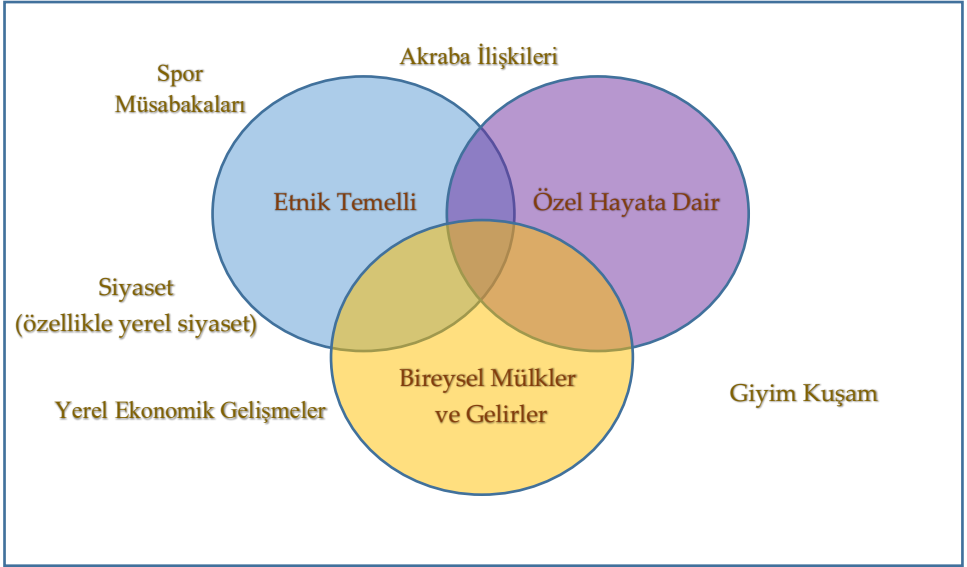
Şekil 2. Hopa Belediye ve Mahalle Sınırları (Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020).

2.2. Dedikodu ve Söylenti Üzerinden Kentsel Ayırışmayı Okumak

Öncelikle, çalışmanın temel sorunsalını irdeleyebilmek için Hopa’da dedikodu ve söylentilerin hangi konularda yoğunlaştığı saptanmıştır. Katılımcıların ifadelerinden hareketle oluşturulan dedikodu ve söylenti evreninde üç tema öne çıkmaktadır:

- Kadın-Erkek İlişkileri (Özel Hayatlara Dair),
- Etnik Temele Dair (Özellikle Laz-Hemşin),
- Bireysel Mülkler ve Gelirler Hakkında.

Şüphesiz, bu evrende, söylemlerin doğasından kaynaklı olarak, iç içe geçen bir dizi konu bulunmaktadır. Ancak çalışmamız açısından katılımcıların tamamının en az bir kere değindiği ve birbirleriyle ilişkisi net şekilde saptanmış olan üç tema öne çıkartılmıştır. Katılımcıların bu temalar dışında değindiği konular oldukça sınırlı sayıda ve yorumlanabilme imkânından uzak kaldıkları için temel çözümlemeye yer almamıştır. Bu sebeple, aşağıdaki şemada, temel temalar öne çıkartılırken, katılımcılardan değindiği diğer konular ilişkilendirildikleri alanlara (kabaca) yakınsayacak şekilde konumlandırılmıştır.

Şekil 3: Hopa'daki Dedikodu ve Söylenti Evreni

Bu çalışmada, yukarıda belirtilmiş üç ana temadaki ifadelerle, kentsel ayrışma olgusunun ilişkisi yorumlanmıştır. *Dedikodu* ve *söylentilere* dair bu üç tema *kentsel ayrışma* hatlarıyla ilişkilendirildiğinde iki ana başlık ortaya çıkmıştır:

- 1980'lerden sonra Laz-Hemşin etnik kökenlerine dayalı olarak başlamış mekânsal ayrışmanın, zaman içerisinde etnik özelliğinin kaybolarak ekonomi temelli boyut kazanması.
- Kadınların gündelik yaşantılarında karşılaştıkları sorunlar sebebiyle kentsel kamusal alanın kullanımında yaşadıkları ayrışmalar.

2.2.1. Etnikten Ekonomiye Mekânsal Ayrışmanın Dönüşümü

Hopa'da mekânsal (fiziksel) ayrışma, Hemşinlilerin 1980'li yıllarda Lazların yaşadığı Hopa kent merkezine göç etmesiyle başlamıştır. Bu döneme değin, *Ortahopa* ve *Merkez Kuledibi* mahalleleri olarak bilinen ve Karadeniz'e paralel uzanan sokaklarda Lazlar ikamet etmişlerdir. Buna karşın, kente göç eden Hemşinliler, Hopa çayının Karadeniz'e döküldüğü yerden Borçka'ya doğru uzanan *Sundura* mahallesinde yoğun yerleşim göstermiştir. Her iki grubun mekânsal ayrımının, farklı dilleri konuşmaları ve kültürel yapıları sebebiyle kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

İlk başlarda Hemşinliler yoğun olarak Sundura'da otururdu... Mesela benim dayıların oralarda ev yokken ev dikip aile olarak göç edenlerden. Hep aile apartmanları vardır (K11, Kadın, 33).

Hemşinlilerin göçüyle başlayan mekânsal ayrışma, Lazların ve Hemşinlilerin birbirlerine yönelik dedikodu ve söylenti mekanizmalarını işletmelerinin de başlangıcıdır. Bu süreçte, her iki grup için dedikodu ve söylentilerin odağı Hopalı yerlilerin “öteki” grubu olmaya başlamıştır.

Sundura’da dışarıdan çok fazla insan var. Hopa’da dedikodu, yerliler söz konusuysa yapılıyor. Dışarıdaki insanları (Memurlar veya Hopalı olmayan göçmenleri kastediyor) konuşmuyor kimse. Dışarıdan gelen insanlar üç günlük sohbetler sadece. Ama yaşantısını takip ettikleri, kapsamlı olarak bilgi aldıkları ve düzenli olarak dedikodu yaptıkları yerler var insanların. Ben buna bire bir şahit olduğum için bu kadar net bir şekilde söyleyebiliyorum (K15, Kadın, 36).

Ben Laz etnik kimliğinden geliyorum. Hemşinlilerin kazançlarını ve onların kültürlerini cekiştirmeyi esasında seviyorum... Beni doyuran komularda konuşuyorum, başkalarının mutsuzluğundan mutlu olmak gibi değil de hani etrafımda neler oluyor anlamak için. Bunun farkında olmak açısından (K14, Kadın, 33).

Lazlar ve Hemşinliler birbirlerini Hopa’nın yerlisi olarak tanımlasa da; kimi zaman fiziksel şiddet düzeyine dahi ulaşmış olan anlaşmazlıklarında, dedikodu ve söylentilerin mevcut farklılıkları sürekli olarak yeniden üretmesi önemli rol oynamıştır. 1980’lerde Hemşinlilerin göçüyle başlayıp, Sarp Sınır Kapısından geçişlerin kolaylaştırıldığı 2011 yılına kadar geçen süreçte; kısıtlı gelirler üzerine oluşan rekabet ve kültürel farklılıklar, her bir etnik grubun diğerini ötekileştirdiği dedikodu ve söylenti ağlarının oluşmasına sebep olmuştur. Ayrışmaya negatif katkı sunan bu ağların gelişiminde, her bir grubun diğerine karşı iletişim kanallarını kapalı tutması temel sebeptir. Bu gergin dönemin şahitlerinden **K2** ve **K3** şu ifadelerde bulunmuşlardır:

*Ben lisedeyken Laz-Hemşin kavgaları çok fazla vardı. O kadar ayrışma vardı ki **bizim Hemşinli kuzen grubumuz, Laz erkek arkadaşlarımızla samimi olmamızı istemezdi. Öyle bir baskı vardı. Kan revan içinde kavgalar olduğundan, lisenin önünde sürekli polis beklerdi (K8, Kadın, 30).***

*Benim liseyi Arhavi’de okuma sebebim enteresandır. Hopa Lisesi’nde eskiden beri Laz-Hemşin kavgaları vardı. Lisede gençler sürekli kavga ettiğinden, buna benim büyük kuzenlerim de dâhil, **uzak duralım diye babamlar bizi Arhavi’ye yolladılar (K2, Erkek, 35).***

*Biraz açık konuşmak gerekirse, biz Lazlar olarak burada daha eskiyiz. Hemşinli arkadaşlarımız sonradan şehir merkezinde oturmaya başladılar. Bu yaşanırken **entegrasyon sürecinde karşılıklı sıkıntılar oldu. Ben en kötü dönemleri görmedim. Bizim***

*dönemlerimizde de kavgalar çıkardı, anlaşıyorlardı. Mesela kız alma-verme olmu-yordu. Çok fazla arkadaşlık yapma olayı da olmuyordu. **Sanki böyle iki ayrı millet bir ülkede sınır çizmiş gibi kendi kendilerine yaşıyorlardı** (K3, Erkek, 31).*

İki grubun ekonomik ve sosyal alanlardaki rekabetinden kaynaklanan gerginlikler, dedikodu kavramının literatürdeki işlevleriyle yorumlanabil-mektedir. Dedikodunun mevcut ağın içinde rekabet eden kişi ve gruplardan bazılarını kopartma/yıldırma amacını taşıyan saldırgan ve dışlayıcı işlevi bu-lunmaktadır. Böylece, sosyal ağın içindeki kişilerden bazıları dışlanırken ba-zıları da öne çıkartılmaktadır (DiFonzo ve Bordia, 2007, s.26). Hopa’da da ekonomik ve sosyal rekabet durumundaki Lazlar ve Hemşinliler, birbirleri hakkında dedikodu yaparken karşı tarafın dışlanmasıyla oluşacak alanları doldurmayı amaçlamışlardır. Bu dedikodular zamanla “biz” ve “öteki” ayrı-rımını derinleştirerek bilinmezlikten beslenen söylentilerin de ortamını hazır-lamıştır. Aşağıda, K12’nin ifadeleri buna örnektir. Katılımcı dedikodu kavra-mını söylentinin karşılığı olacak şekilde ifade etmiş olsa da konuşmasının içe-riğinden söylenti kavramına atıf yaptığı anlaşılmaktadır.

*Laz Hemşin kavgasının birçok sebebi dedikodudur bence. Çünkü ben Lazları Hopa’ya inene kadar tanımazdım. Ama büyüklerimizden biri tanıdıysa ve bir olay yaşanmışsa ve **bana Lazlar şöyledir dediği zaman benim beynimde kalmıştır**. Bu dedikoduya giriyor zaten ve **ben o insanlara o şekilde bakmaya başlıyorum ta ki yan yana gelip iletişim kurana kadar**. Dedikodunun böyle bir yönü var. Bazı insanları uzak-tan önyargımız çok fazla olduğu için uzaktan bir kimlik biçeriz, tanıdıktan sonra, ya ben seni böyle zannediyordum böyle değilmişsin de çok kullanılır (K12, Erkek, 37).*

Şahin ve Wolff (2019, s.16) söylentiye, insanların ilgisini çeken, güvenli delil standartlarına eşlik etmeyen ve olası inanç için önerilen bilgi parçaları olarak tarif etmiştir. Söylentilerin işlevlerinden biri, bireysel ya da kolektif benliklere karşı tehdit olarak algılanan ortamlarında ortaya çıkarak karşı olunan teh-dide olumsuz anlam yüklenmesidir (DiFonzo ve Bordia, 2007, s.23). Örneğin, katılımcılardan bazılarının aktardığı üzere Lazlar, ‘Hemşinliler topraklarımızı satın alıp bizi fakirleştiriyor’ söylentileriyle muhatap olurken; Hemşinliler, ‘Laz-lar bizim iş-güc sahibi olmamızı engelliyor’ söylentileriyle karşılaşmışlardır. Bu söylentiler, olumsuz yargıların sürekli olarak yeniden üretilerek ötekileş-tirme kalıplarının oluşmasına sebep olmuştur. Hemşinlilere göre Lazlar ‘kibirli’ ve ‘kendini üstün gören’ insanlardır. Lazlara göreyse Hemşinliler ‘kavgacı’, ‘kaba’ ve ‘gürültücü’dür. Bu konuda halk arasında dolaşıma girmiş benzer bir “öteki” kalıbını K12’nin ifadelerinde görmek mümkündür.

Hani Lazlar Hemşinlileri sevmeyiz. İşte Hemşinliler dağdan gelmiş derler. Evet Hemşinliler daha çok dağdan gelmiştir hani yörük gibi dolaşmıştır, Lazlar ise daha oturaklıdır, denizden beslenirler. Biz daha çok göçebe yaşamışız. Hopa'nın yerlisi Lazlardır ve balıkçılıkla uğraşır, denizde yaşarlar. Bizim Hemşinlilerin şehirlere göçü seksenlerden sonra başlamış doksanlarda artmıştır. Bizim Hemşinliler kabadır. Mesela bunları ben yüzlerine de söylüyorum, buradayız diye demiyorum. Genel olarak kabayız. Çünkü kökene gittiğin zaman yaylalarda yetişmiş insanlarız (K12, Erkek, 37).

2025 yılı itibarıyla, bu önyargılı söylemlerin dayanaksız ve yanlış olduğu gelişen diyaloglar neticesinde karşılıklı olarak kabul edilmiş vaziyettedir. K3'ün söylemleri bu konuda oldukça açıklayıcıdır:

İki taraftan da asılsız, saçma sapan yorumlar vardı. Önceden Hemşinlileri tanımlasam, bir tık kaba, daha küfürbaz, daha hareketli, daha kavgacı diyebilirdim. Yumuşatarak söylüyorum bunları... Oturup konuştuğumuz zaman onlar da bizi kavgacı, bela arayan tipler olarak tanımlarlardı. Adamlarla oturduğumuz zaman gördük ki onların bizimle kavga etme istekleri yokmuş. Başkaları bizi öyle şışiriyordu ki! Halen daha içlerinde yok mudur? Vardır. Ama ben bunların artık Hemşinlilere mal edilebileceğini düşünmüyorum (K3, Erkek, 31).

K3'ün "başkaları bizi öyle şışiriyordu ki" şeklinde ifade ettiği olgu, dedikodu ve söylentilerle örülmüş duvarların en belirgin göstergelerinden biridir. Birbirlerine karşı besledikleri düşüncelerin gerçeklerle bağdaşmadığının farkına varılması ancak iletişim kanallarının açık olduğu anlarda gerçekleşebilmiştir. Bu noktada başka bir değişken devreye girmektedir. Hopa'daki etnik gerginliklerin azalmasında en önemli faktörün ekonomik gelirlerin artışıyla paralel bir süreç izlediğini düşünmekteyiz. Bunun sebebi, Hopa'daki kentsel ayrışma hatlarıyla dedikodu ve söylenti konularının benzer örüntüler sergilemesidir.

Ancak, Hopa'da ekonomik anlamda nasıl bir gelişme yaşandığını açıklamak gerekmektedir. Sarp Sınır Kapısı üzerinden yapılan lojistik faaliyetlerinin gelişmesine koşut olarak, Hemşinlilerin uluslararası ticaret yapan tırlarda uzun yol şoförlüğüne ve/veya bununla ilintili ticari ilişkilere geçiş yapması önemli bir kırılmadır. Bu süreçte, tüm ilçenin ekonomik gelirlerinde artış gözlemlendiği gibi Hemşinlilerin yoğun olarak yer alabildiği bir alan açılarak ilçe içerisindeki kısıtlı ekonomik gelirler üzerine yaşanan rekabet hafiflemiştir. Bu süreçte, Hopa'daki mekânsal ayrışma örüntüsünde de değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır. Bununla eşgüdümlü olarak, dedikodu ve söylenti konularının da değiştiği gözlemlenmiştir.

Bu konudaki geçişi yapmadan önce bir açıklama gerekmektedir. Sınır kapısının açılışı (1988), vizesiz geçiş imkânının sağlanması (2011) ve lojistik faaliyetlerinin artışı gibi unsurların Hopa'daki ekonomik gelişmeye katkı sağladığı katılımcılar tarafından aktarıldığı halde, bunları istatistiki olarak destekleyebilme imkânı bulunamamıştır. Bunun sebebi, yerel (Hopa Sanayi ve Ticaret Odası) ve ulusal (TÜİK) veri sağlayıcılarının işgücü, ithalat-ihracat, hane geliri gibi verileri uzun erimli ve/veya Hopa'ya özgü olarak toplamamış olmasıdır. Ancak katılımcıların nerdeyse tamamı, ilgili tarihlerde işgücünde ve gelirlerde artış yaşandığından bahsetmişlerdir.

Bu ekonomik gelişim, Hopa'daki kentsel ayrışmanın şeklini de değiştirmiştir. Zamanla Hemşinliler, kira ve satın alma bedelleri daha yüksek olan *Merkez Kuledibi* ve *Ortahopa* mahallerine yerleşmeye başlarken, yüksek ücretli alanlarda ikamet edemeyen Lazlar *Sundura* Mahallesi'nde ikamet etmeye başlamışlardır.

Şekil 4. Ortahopa Mahallelerinden kesitler (Kaynak: Yazarlar)

Böylece, kentsel ayrışmanın emlak piyasası üzerinden yorumlandığı küreselleşme odaklı kent okumalarıyla paralellik gösteren şekilde, etnik temelli kentsel ayrışmanın yerini ekonomi/emlak piyasası temelli kentsel ayrışma almaya başlamıştır. Mahallelerdeki ayrışmaların etnik değişkenlerden sıyrıldığını anlatan K7 şunları söylemiştir:

Ortahopa Mahallesi eskiden Lazların kaldığı bir yerdi ama şu anda yapılacak nüfus sayımında, soyadlarından anlaşılabilir, Hemşinlilerle hemen hemen eşit durumda oldukları görülebilir. Yeni yapılaşmalardan sonra Ortahopa Mahallesi'nde Lazların ağırlıklı olduğuna yönelik sözleri söylenti olarak görebiliriz. Eski Laz kültürünün yerleşim alanı Ortahopa olduğu için bu söylenedurur ama şu anda gerçek değil (K7, Erkek, 46).

Buraya bir istisna durumunu eklemekte fayda vardır. Hopa, coğrafi yapısı sebebiyle, kısıtlı kentleşme alanına sahiptir. Kimi dönemler, imar planları konusunda yaşanan aksamalar konut arzında sıkıntılara neden olmaktadır. Bu durumun kişilerin konut tercihlerini zorunlu olarak etkilediği bilinmekle beraber, genel örüntüyü bozacak seviyede olmadığı anlaşılmaktadır.

Sarp Sınır Kapısı'ndaki gelişmeler, tarım ve küçük çaplı ticari ilişkilerle sınırlı olan ekonomik hayat küresel kanala dâhil olarak genişlemiştir. Konut tercihlerinin etnik-kültürel kaygılardan ziyade emlak piyasasına endekli şekilde yapılması, mekânsal ayrışmanın da etnik temelden ekonomik temele kaymasıyla şekil değiştirmiştir. Hopa'nın eski yerleşim alanı olan ve sahil boyunca uzanan Ortahopa ile Merkez Kuledibi mahalleleri daha yüksek satın alım ve kiralama ücretlerine tabiyken; Sundura mahallesi bu alanlara nispetle daha uygundur.

Şekil 5. Sundura Mahallesi (Kaynak: Yazarlar).

Ekonomik gelişime koşut olarak yaşanan mekânsal ayrışma, dedikodu ve söylentilerin içeriklerinden de anlaşılmaktadır. Günümüzün popüler dedikodularının başında kişilerin ne kadar gelir elde ettiği veya ne kadar mülk edindiği konuları yer almaktadır. Örneğin, **K2** ve **K9** şunları aktarmışlardır:

Mesela “sen niye kahvehaneye gitmiyorsun” diyorlar. Hiç kahveye gitmem ben... Orada tanıdıklarımı görüyorum. Diyorlar ki, “yahu bu gümrükçüler çok para kazanıyor, sen neden para kazanamıyorsun?” Bende para yok deyince şaşırıyorlar. “Demek ki sen iyi gümrükçü değilsin!” diyorlar. Hayır! Ben iyi bir hırsız değilim (K2, Erkek, 35).

Bir atasözü vardır zenginin malı züğürdün çenesini yorar diye. Kendi memleketimde en çok gördüğüm şey bu... Şöyle para kazanıyor, böyle para kazanıyor aslında ona çamur atıp, kötü şeyler söyleyerek. Daha çok ekonomik, maddi konular... Maddi anlamda iyi paralar kazanan, hayatını kurmayı başarabilen insanlara çirkefçe yaklaşıldığına şahit oldum, ekonomik başarının çekememezliği (K9, Erkek, 39).

Katılımcıların söylemlerine göre, Hopa’daki dedikoduların ve söylentilerin içerikleri etnik meselelerden, ekonomik unsurlara doğru kaymaktadır. Bununla beraber ekonomik kaynakların artışı, etnik gerilimi ve bundan kaynaklanan dedikoduları yatıştırmaya başlasa da yerel siyaset ve küçük çaplı kent içi ticari ilişkilerde etnik sürtüşmeler üstü kapalı şekilde devam etmektedir. Örneğin, Hopa’da yerel seçim dönemlerinde, siyasi partiler kadar aile bağları da öne çıkmaktadır. Bu dönemlerde, sönümlenmekte olan Laz-Hemşin çatışması canlanmaktadır. **K2** bu durumlarla ilgili şunları aktarmışlardır:

Belediye seçimlerinde şöyle oluyor, Hemşinli aday olduğu zaman Lazlar “Hemşinliye mi oy vereceğiz” diyor. Laz aday olduğu zaman da Hemşinliler “Lazlara mı oy vereceğiz” diyor... On beş yıldır Hopa’da Laz-Hemşin ayrımından kavga olduğu olay kalmadı. Ama bugün ticarete yani sosyal hayatta ister istemez yine kendini belli ediyor... Lazlar Lazlarla arkadaşlık yapıyor, Hemşinliler Hemşinlilerle. Dolayısıyla, ticaret yaparken de, ortaklık durumlarında da buna göre yapılıyor (K2, Erkek, 35).

Günümüzde, bu istisnalar haricinde, Laz-Hemşin çatışması gündelik hayatın temel belirleyicisi konumunda bulunmamaktadır. Kısacası, Hopa’daki kentsel ayrışmalar, etnik temelden ekonomik temele doğru kayarken, dedikodu ve söylenti mekanizmaları da bu ayrışmaları takip etmiş ve onların derinleşmesine hizmet etmiştir. Ezcümle, dedikodu ve söylenti fenomenleri, kentsel ayrışma etnik olduğu dönemlerde, her iki grubun birbirine karşı olumsuz yargılar oluşturmalarına hizmet ederken; ekonomi temelli olduğunda

ise bireysel aşağılamalar ve kazançların aslında ‘şüpheli’ olduğu izlenimini yayacak şekilde gelişmektedir.

2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Temelli Mekânsal Ayrışma

Hopa’ya dair bir diğer kentsel ayrışma parametresiye toplumsal cinsiyet perspektifinde ele alınmalıdır. Hopalı kadınların dedikodu ve söylenti fenomenleri üzerinden kentsel ayrışmayla ilişkilendiği **iki temel konu bulunmaktadır**. Bunlardan ilki, kentin bazı alanlarına dedikodu ve güvenlik endişeleriyle erişmekten imtina etmeleridir. Bir diğeri, kadınların gündelik kent yaşantısındaki etkinliklerini kısıtlayan özel hayata ilişkin dedikodu ve söylenti mekanizmalarının varlıklarıdır.

Şekil 6. Dumlupınar Caddesi (Kaynak: Yazarlar)

İlk konuyu açmak gerekirse, otellerin, gece kulüplerinin ve pavyonların yoğunlaştığı Dumlupınar Caddesi (Halk arasındaki ifadeyle Teksas Caddesi) kadınların girmekten imtina ettikleri bir alan konumundadır. Bunun sebebi, 1991’de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin dağılmasıyla beraber, seks işçiliği yapan yabancı uyruklu kadınların buradaki eğlence mekânlarında çalışmaya başlamasıdır. Bu durum, yerel dedikodu ve söylentilerin bir kısmının bu mekânlar ve burada yaşanan olaylar etrafında gelişmesine sebep olmaktadır. **K6** ve **K12**’nin hem dedikoduların bir kısmını hem de Teksas Caddesinin yapısını şu şekilde aktarmıştır:

*Sınır kapısının açılışından sonra Hopa insanı ticareti biraz daha öğrendi ama bunun yanında oturup kalkmayı, yeme içmeyi, masa kültürünü de öğrendi. Şuna bağlayacağım. **Nataşa denilen muhabbetler çıktı. Bu Hopa'nın gerçeği.** Hala devam etmekte. Bunu biliyoruz. **Bu konuda insanlar dedikodu yapıyorlar. Gerçek de konuşuluyor, iftira da atılıyor. Bu anlamda dedikodular duyuyoruz** (K6, Erkek, 58).*

***Teksas Sokağı dediğimiz yer tamamen otellerle, küliple dolu ve hayat kadınlarının olduğu bir yer.** Halen daha faaldir. Para kazanan Hemşinliler gece hayatına yöneldiler, kumara yöneldiler. İçki, kumar. Şoförlük yapanlar mesela, gittiler gerçekten içerde iki kere evlenip orada (Yurtdışından bahsediyor) çocuğu olan kocalar çıktı (K12, Erkek, 37).*

Bu durum, Alkan'ın (2005, s.53-55), toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan, kadınlara dolaylı olarak yasaklanmış veya girişi belirli kurallara bağlanmış mekânlar değerlendirmesiyle uyusmaktadır. Kadınlar, Dumlupınar Caddesi'ni kullanmak istememelerinin sebebi, bu mekânlarda çalışan seks işçileriyle ilişkilendirilerek dedikodu ve söylentilere malzeme olmaktan çekinmeleridir. Dolayısıyla, resmi bir engel olmasa da bu cadde kadınlar için erkeklere oranla girilmesi 'uygun' olmayan bir pozisyonudur.

*Hopa'da Teksas Caddesi vardır. Ben en son oraya ne zaman girdiğimi hatırlamıyorum. Ben böyle çekinen, sıkılan, sosyal becerisi az olan ya da kendini savunmayacak bir kadın değilim. Öz güvenim düşük değildir ama **o sokağa girmek beni rahatsız ediyor ve asla tercih etmiyorum...** Oradan bir şey alacak olsam da almıyorum. Birçok kadının buralara girip çıktığını zannetmiyorum (K5, Kadın, 33).*

*Bir söz vardır kadınlar dedikodu yapar diye ama **erkekler de dedikodu yapar** bilhassa içki masasında. Ben böyle şeylere girmem ama çokça şahit oldum (K6, Erkek, 58).*

Kadınlara dair ikinci mekânsal ayrışma, dedikodu ve söylentilerle doğrudan ilişkilidir. Hopalı kadınlar, gündelik yaşamlarını devam ettirirken, dedikodu ve söylentilerden dolayı zarar görmemek için özel yaşantılarını afişe etmekten imtina etmektedir. Özellikle bekâr ve resmi iş gücüne katılan Hopalı kadınlar, bilhassa gençlik dönemlerinde, dedikodu çekincesiyle kentsel deneyimlerinde kısıtlamalara gittiklerine değinmişlerdir:

***Günün her saatinde mutlaka tanıdık biriyle karşılaşıyorsun ve oturduğum kişilerden yemek yediğin yere kadar her şeyin biliniyor.** Bu bir süre sonra çok fazla konuşmaya başlıyor. Bu kadar küçük bir yerde, **kadın olarak onların normali dışına çıkmca, ilginç bulunuyor ve konuşuluyor** (K1, Kadın, 33).*

*Hopa'da ne yazık ki ailelerimiz, duyduklarına üzüliir, çocuklarına ve ailelerine bu sebeple tepki verirler. **Dedikodu yüzünden çok fazla arkadaşımın dayak yediğini biliyorum.** Sırf bir dedikodu yüzünden (K5, Kadın, 33).*

Dedikodu kaygısı benim hayatımı daraltıyor. Buradan çıkıp erkek arkadaşımı alıp bir yere gitmek, benim de yapabileceğim bir şey ama bunu tercih etmiyorum çünkü insanlar beni aşağı yukarı tanıyorlar. Kim olduğumu ve kimin kızı olduğumu biliyorlar. Gayet modern bir kadının yapabileceği şeyleri, tercihen yapmıyorum (K14, Kadın, 33).

Hopa'da yaşayan kadınlar dedikoduların öznesi oldukları konusunda birbirine yakın hikâyeler paylaşmışlardır. Dikkat çekici husus, özellikle bekâr kadınların davranışlarının toplumsal denetimde olduğudur. Eğitim ve maddi geliri artan kadınlar bu durumdan daha az etkilenmeler de tamamen kurtulamamaktadırlar. Dolayısıyla, Hopa'daki kadınların kentsel deneyimlerin bir kısmından faydalanmak konusunda negatif yönlü ayrılmaya mecbur kaldığı anlaşılmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, Hopa'daki kentsel ayrışma hatlarıyla, dedikodu ve söylenti fenomenlerinin ilişkileri tartışılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Hopa'da dedikodu ve söylentiler üç ana konu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlar, 'özel hayatlar', 'etnik ayrışma' ve 'bireysel maddi kazanç' konulardır.

Hopa'daki kentsel ayrışma hatları ele alındığında, 1980'lerden başlayarak 2000'lerin ortalarına kadar geçen süreçte, etnisiteye bağlı mekânsal ayrışmanın varlığı gözlenmiştir. Bu ayrışma, Hemşinlilerin kent merkezine göç etmeye başladığı dönemde başlamış ve kentsel ekonomideki genişlemeye koşut olarak, yerini ekonomik temelli bir ayrılmaya bırakmıştır. Bu değişimi mekânsal olarak özetlersek, Lazların ikamet ettiği Ortahopa ve Merkez Kuledibi mahallelerine karşın Hemşinliler Sundura Mahallesi'nde ikamet etmeye başlamıştır. 2000'li yılların ortalarından sonra, Ortahopa ve Merkez Kuledibi mahalleleri satın alma ve kiralama bedelleri açısından daha yüksek olduğu için kimi Lazlar bu bedellerin daha düşük olduğu Sundura Mahallesi'ne taşınmıştır. Buna karşın, Hemşinlilerin bir kısmı Ortahopa ve Merkez Kuledibi mahallerinde ikamet etmeye başlamıştır. Bu değişim, küreselleşme odaklı kent okumalarının emlak piyasası üzerinden kentsel ayrışmaları yorumlamasıyla uyumludur.

Zamansal olarak aktardığımız bu mekânsal ayrışma örüntüsünde dedikodu ve söylenti fenomenlerinin konumu, mevcut ayrışma hatlarına sebep olan unsurları derinleştiren ve yeniden üreten bir görev üstlenmeleridir. Ay-

rışma sebebi etnisite özelinde yaşandığında, dedikodu ve söylenti mekanizmaları bu etnik grupların birbirlerini itham edici söylemler geliştirilmesinde aracı olmuşlardır. Ayrışma ekonomik temelli yaşanmaya başladığındaysa, dedikodu ve söylentiler, bireylerin gelirlerine ve mal varlıklarına odaklanmış ve kişileri kazançlarının 'şüpheli' ya da 'haksız' olabileceği konusunda zan altında bırakmıştır.

Diğer kentsel ayrışma konusu, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkindir. Hopalı kadınlar, kentin bir bölümünde bulunmaktan imtina etmektedir ve kent kamusallığını eksik deneyimlemektedirler. Bunun sebebi, Dumlupınar Caddesi'nde yoğunlaşmış olan eğlence merkezlerinde yer alan seks işçilerinden kaynaklanmaktadır. Hopalı kadınlar, dedikodu ve söylenti malzemesi olmaktan çekindikleri için mekânsal deneyimlerini eksik yaşamaktadırlar. Kadınlara dair bir diğer husus, bir taşra alışkanlığı olarak, özellikle bekâr kadınlar üzerinde oluşan toplumsal baskıdır. Dedikodu ve söylentilerle oluşan bu baskı, kadınların kentsel alanda özel hayatlarına dair bir paylaşım yapmalarını engelleyerek, dolaylı şekilde de olsa, cinsiyetçi bir ayrışma deneyiminin kent mekânında ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Özetle, Hopa'daki kentsel ayrışmalar, etnik ve ekonomik konulardan güç alan dedikodu ve söylenti mekanizmalarıyla derinleşmiş ve şekillenmiştir. Etnik köken kaynaklı ayrışmaların yüksek seviyede etkili olduğu dönemlerde, dedikodu ve söylentiler ötekileştirici ve dışlayıcı özellik göstermiştir. Hopa'daki Ekonomik gelişime koşut olarak, dedikodu ve söylentilerin içerikleri de şekil değiştirmiş, bireysel varlıklar ve mülkiyet konularına yönelmiştir. Diğer yandan, Hopa'daki kadınlar açısından dedikodu ve söylentiler, kentsel kamusal alanda toplumsal cinsiyet temelli ayrışmayı arttırıcı nitelik göstermiştir. Ezcümle, bu çalışma, kentsel ayrışma konusunu taşrada gündelik hayatı düzenleyen informal mekanizmalar üzerinden tartışarak kent sosyolojisi literatürüne farklı bir bakış açısı sunmuştur.

Extended Abstract

A study on the effect of gossip and rumor on urban segregation in the countryside: Hopa case

*

Ahmet Şafak Eşmeler⁵

Sevim Budak⁶

This study aims to reveal how gossip and rumor phenomena affect urban segregation. In this perspective, the theoretical basis of the research is based on three concepts. These are 'urban segregation', 'gossip' and 'rumor'.

Urban segregation is the isolation or partial utilization of the city's facilities by groups sharing urban space due to ethnic, religious, economic or cultural conflicts. The group(s) subject to segregation may experience limitations, exclusion or deprivation in the spatial context, as well as problems in the economic, cultural or political dimensions of the city. Simmel (2013) argues that the physical closeness and spatial narrowness in cities make the mental distance between individuals evident. It can be assumed that this situation can deepen urban segregation by blending with disagreements in the communicative dimension. Therefore, it can be argued that gossip and rumor phenomena, known as the informal dimension of communication, may have the capacity to influence urban segregation.

According to the Türk Dil Kurumu (2024), gossip, which is defined as "talk, kov, gybet, kılûkal, which is done in order to slander and condemn others", carries socially pejorative burdens, although there are some theories that it has positive aspects in the development of civilization (Harari, 2018). Rumor is defined by Şahin and Wolff (2019) as "pieces of information that attract people's interest, are not accompanied by reliable standards of evidence, and are suggested for possible belief". In this study, the concepts of gossip and rumor are considered as a dimension of communication based on

⁵ Res. Asst., Artvin Coruh University, Hopa Faculty of Economics and Administrative Sciences, Artvin, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1477-6777> E-mail: asesmeler@artvin.edu.tr
Phd Candidate: Istanbul University, Institute of Social Sciences, Department of Political Science and Public Administration

⁶ Assoc. Prof. Dr., Istanbul University, Faculty of Political Sciences, İstanbul, Türkiye,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4943-3184> E-mail: sebudak@istanbul.edu.tr

DiFonzo and Bordia's (2007) approach. Thus, the effects of these phenomena on urban segregation can be interpreted through field data.

In the field research, qualitative methodology was preferred and semi-structured in-depth interviews and participant observation techniques were used. Hopa is a Black Sea district where a population of 22,506 people from Laz, Hemshin, Posha and Turkish ethnic backgrounds live in a limited area of 289 km² (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024). On the other hand, Hopa has very rich economic characteristics. This richness stems from two main reasons. The first is the geographical proximity to the Sarp Border Gate between Türkiye and Georgia. Secondly, Hopa is the crossroads of the highway network between the Black Sea and Eastern Anatolia Regions. The element that reinforces this situation commercially is the Hopa Port. Although the port, which gained an important position in transit transportation with Iran in the 1980s, has fallen into the background in the face of increasing road transportation with the opening of the Sarp Border Gate (Öztürk, 2012), it is seen that common business lines in Hopa such as customs, tourism and transportation enterprises have developed in connection with the Sarp Border Gate and Hopa Port. When the population structure is analyzed, it is seen that 'Hemshin' and 'Laz' make up the majority of the population. In addition to these, Poshas, Georgians and Turks are other ethnic elements in Hopa. Therefore, in addition to Turkish, there are people who speak Laz, Homshetsma and Georgian. Despite its economic and cultural richness, Hopa is very limited in terms of developable land due to its geographical structure along the Black Sea coast. For this reason, 'Merkez Kuledibi', 'Ortahopa' and 'Sundura' neighborhoods constitute the areas where people are densely settled.

In the light of the data obtained, gossip and rumors in Hopa focus on three main topics. These are 'private lives', 'ethnic segregation' and 'individual financial gain'. Considering the lines of urban segregation in Hopa, the existence of ethnicity-based spatial segregation was observed in the period starting from the 1980s until the mid-2000s. Considering the lines of urban segregation in Hopa, the existence of ethnicity-based spatial segregation has been observed in the period starting from the 1980s until the mid-2000s. This segregation started in the period when Hemshins started to migrate to the city center and was replaced by an economic-based segregation in parallel with the expansion of the urban economy. To summarize this change spatially, Hemshins residents started to reside in Sundura Neighborhood as opposed to the Laz neighborhoods of Ortahopa and Merkez Kuledibi. After the mid-2000s, since Ortahopa and Merkez Kuledibi neighborhoods had higher purchase and rental prices, some Laz people moved to Sundura neighborhood

where these prices were lower. On the other hand, some of the Hemshin residents started to reside in Ortahopa and Merkez Kuledibi neighborhoods. This change is consistent with globalization-oriented readings of the city that interpret urban segregation through the real estate market. The position of gossip and rumor phenomena in this temporal pattern of urban segregation is that they undertake a task that deepens and reproduces the elements that cause existing lines of segregation. When the reason for segregation is based on ethnicity, gossip and rumor mechanisms have been instrumental in developing discourses that accuse each other. When segregation was based on economic grounds, gossip and rumors focused on individuals' incomes and assets, and put them under suspicion that their earnings might be 'suspicious' or 'unfair'.

The other issue of urban segregation is related to gender roles. Women from Hopa avoid being in one part of the city and experience urban publicness incompletely. This is due to the sex workers in the entertainment centers concentrated on Dumlupınar Street. Women from Hopa experience their spatial experience incompletely because they are afraid of being the material for gossip and rumors. Another issue regarding women is the social pressure, especially on single women, as a provincial habit. This pressure, created by gossip and rumors, prevents women from sharing their private lives in the urban space and, albeit indirectly, leads to the emergence of a sexist segregation experience in the urban space.

In conclusion, urban segregation in Hopa has been deepened and shaped by gossip and rumor mechanisms that draw strength from ethnic and economic issues. In segregation based on ethnicity, gossip and rumors have shown marginalizing and exclusionary characteristics. In parallel to economic development, the content of gossip and rumors changed shape and shifted towards individual assets and property issues. On the other hand, for women in Hopa, gossip and rumors increased gender-based segregation in urban public space. In sum, this study has provided a different perspective to the urban sociology literature through the informal mechanisms regulating daily life in the provinces.

Kaynakça/References

- Alkan, A. (2005). *Yerel yönetimler ve cinsiyet*. Ankara: Dipnot Yayınları.
Alkan, A. (2009). Giriş: cinsiyet dinamiklerinin peşinden. A. Alkan (Der.), *Cins Cins Mekân içinde* (ss:7-35). İstanbul: Varlık.

- Andersen, H.S. (2003). *Urban sores. On the interaction between segregation, urban decay and deprived neighbourhoods*. London: Routledge.
- Aslanoğlu, R.A. (2000). *Kent, kimlik ve küreselleşme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Bergmann, R.J. (1993). *Discreet indiscretions: The social organization of gossip*. New York: Aldine de Gruyter.
- Bógus, L.M.M. (2008). Urban segregation: A theoretical approach. *Proceeding of the 13th Biennial Conference of International Planning History Society* içinde (ss.110-119). Chicago.
- Christensen, L.B., Johnson, R.B., Turner, L.A. (2015). *Araştırma yöntemleri 'desen ve analiz'*. (Çev. A. Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. (Çev. Ed. A. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çaylı, E. (2008). "Popüler bir tecrübe" tahakküm ve direnişin olarak dedikodu: Türkiye televizyonlarında dedikodunu söylemsel analizi. *Kültür ve İletişim*, 11(2), 9-39.
- Çetin, İ. (2012). Kentsel ayrışma ve mekânsal kümelenme biçimleri. *İdealkent*, 3(7), 160-186.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2020), *Artvin ili Hopa ilçesi kıyı ve sahil düzenlemesi amaçlı uygulama imar planı açıklama raporu*. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. <https://web-dosya.csb.gov.tr/db/artvin/duyurular/artvin-ili-8230-45255-20201105143859.pdf> (30.07.2024).
- Difonzo, N., & Bordia, P. (2007). Rumor, gossip and urban legends. *Diogenesi*, 54(1), 19-35.
- Demirci, K. (2004). Dedikodu kavramına dair. *Milli Folklor*, 16(64), 11-18.
- Özgür, E.F. (2006). Sosyal ve mekânsal ayrışma çerçevesinde yeni konutlaşma eğilimleri: Kapalı siteler, İstanbul, Çekmeköy örneği. *Planlama Dergisi*, 4, 79-95.
- Gilmore, D. (1978). Varieties of gossip in a Spanish rural community. *Ethnology*, 17(1), 89-99.
- Google (2024). *Google Maps*. (Hopa Uydu Görüntüsü), <https://www.google.com/maps/> (12.05.2024).
- Güngör, M. (2014). Hristiyanlıkta yedi ölümcül günah, *Dini Araştırmalar*, (17)45, 36-59.
- Harari, Y. N. (2018). *Sapiens 'insan türünün kısa bir tarihi'*. (Çev. E. Genç). İstanbul: Kolectif.
- Haugen, M.S., & Villa, M. (2005). Gossip and rumour—the dark side of the rural safe and good? Young people's gendered narratives of rural life. *Europe Society for Rural Sociology XXI Congress*.
- Kasapoğlu, A. (2006). Kur'an'da "gıybet" olgusu –bir davranım bozukluğu olarak dedikodu ve korunma yolları-. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 51-70.
- Keleş, R. (2021). *Kentleşme politikası*. Ankara: İmge.
- Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali (2011). (Meal) Elmalılı Hamdi Yazır, İstanbul: Huzur Yayınevi.

- Kurtuluş, H. (Ed.). (2016). *İstanbul'da kentsel ayrışma: mekânsal dönüşümde farklı boyutlar*, İstanbul: Bağlam.
- LaGallienne, R. (1912). The psychology of gossip. *Munsey's Magazine*, 48, 123-127.
- Metin, O. ve Koyuncu, Ö. (2013). Sarp Sınır Kapısının Hopa'da yaşayan ailelere etkileri. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 15(1), 1-29.
- Mills, C. (2010). Experiencing gossip: The foundations for a theory of embedded organizational gossip. *Group & Organization Management*, 35(2), 213-240.
- Musante, K. (2015). Participant observation. *Handbook of methods in cultural anthropology*, 251-292.
- Öktem, B. (2013). Küresel/Dünya kenti. Ö. Uğurlu, N. Ş. Pınarcıoğlu, A. Kanbak, M. Şiriner (Der.), *Kent Sosyolojisi Çalışmaları* içinde (ss.103-138). İstanbul: Örgün Yayınevi. .
- Öktem, B. (2016). Küresel kent söyleminin kentsel mekânı dönüştürmedeki rolü. *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* içinde (ss.25-76). İstanbul: Bağlam.
- Özbey, K. (2017). Göç, çalışma hayatı ve toplumsal cinsiyet: karşılaştırmalı perspektiften Hopa'da yerli ve kayıtdışı kadın işgücü. *Karadeniz Araştırmaları*, 14(56), 105-121.
- Öztürk, Ö. (2012). 'Antikçağ'dan günümüze Karadeniz'in etnik ve siyasi tarihi' *Pontus*, Ankara: Genesis.
- Paine, R. (1967). What is gossip about? An alternative hypothesis. *Man*, 2(2), 278-285.
- Park, E.R. ve Burgess, E.W. (2015). *Şehir*. (Çev: P. Karababa Kayalığı). Ankara: Heretik.
- Rosnow, R. L. (1974). On rumor. *Journal of Communication*, 24(3), 26-38.
- Sezgin, R. (2021). Türk folklorunda erkek dedikodusu. *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 1(2), 134-15.
- Sharp, E.B., & Joslyn, M.R. (2008). Culture, segregation, and tolerance in urban America. *Social Science Quarterly*, 89(3), 573-591.
- Simmel, G. (2013). Metropol ve tinsel hayat. *Modern Kültürde Çatışma* içinde. İstanbul, İletişim.
- Şahin, Ş. ve Wolff, R. A. (2019). Örgütsel açıdan dedikodu ve söylenti. E. Kaygın ve G. Kosa (Der.), *Olumsuz Boyutlarıyla Örgütsel Davranış* içinde (ss.7-23). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Taşçı, H. (2012). Toplumsal sürdürülebilirlik bağlamında kentsel ayrışma, kapalı konut siteleri veya sivil lojmanlar sorunu. *Bildiriler Kitabı*, 7-22.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Dedikodu/Söylenti*. <https://sozluk.gov.tr/> (03.04.2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanı*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (17.05.2024).
- Türkmen, M. (2020). Sınır ve göç ilişkisi: Sarp Sınır Kapısı üzerine bir inceleme. *Karadeniz Araştırmaları*, (65), 139-165.
- Yılmaz, M.K. (2017). Hucurat Suresinin ortaya çıkarttığı Adab-ı Muaşeret, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (38), 1-30.
- Zabcı, F. (2012). Kamusal Alan. https://www.academia.edu/10102498/Kamusal_Alan (12.03.2025)

Ahmet Şafak Eşmeler

2008 yılında başladığı Lisans eğitimini Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde tamamlamıştır. Bu süre içerisinde, Farabi Değişim Programı kapsamında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde bir yıl (2012-2013) değişim öğrencisi olarak eğitim almıştır. 2018 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kentleşme ve Çevre Sorunları bilim dalında yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktora eğitimine İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde başlamıştır. Tez sürecine devam etmektedir. 2016 yılından beri Artvin Çoruh Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. “Kent sosyolojisi”, “kentsel siyaset” ve “kent kültürü” üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

In 2008, he completed his undergraduate education at Kocaeli University, Department of Political Science and Public Administration. During this period, he studied as an exchange student for one year (2012-2013) at Ankara University, Faculty of Political Sciences, Department of Political Science and Public Administration within the scope of Farabi Exchange Programme. In 2018, he completed his master's degree at Gazi University Institute of Social Sciences, Department of Political Science and Public Administration, Urbanisation and Environmental Problems. He started his doctorate education at Istanbul University, Institute of Social Sciences, Department of Political Science and Public Administration. He continues his thesis process. Since 2016, he has been working as a Research Assistant at Artvin Çoruh University, Department of Political Science and Public Administration. He continues his studies on “urban sociology”, “urban politics” and “urban culture”.

E-posta: asesmeler@artvin.edu.tr

Sevim Budak

1964 İstanbul doğumlu Sevim Budak, lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde 1986 yılında birincilikle tamamladıktan sonra 1987 yılında aynı fakültede asistan olmuş, yine aynı üniversitenin yüksek lisans programına hak kazanmıştır. 1988 yılında Metropolen Yönetimler ve Çevre teziyle Yüksek lisansını bitirmiştir. Doktorasını aynı enstitünün Kamu Yönetimi programında hazırlarken Goethe Enstitüsü'nün Almanca Dil Programından burs almış, daha sonra Alman Akademik Değişim Dairesi DAAD' nin verdiği Doktora Araştırma bursuyla Bremen Üniversitesi Avrupa Birliği Araştırma Merkezi ZERP'te doktora çalışmalarına devam etmiştir. Aynı sene içerisinde 1 yıl Sosyoloji Fakültesinde Misafir öğrenci olmuş, ikinci yıl Almanca sınavını vererek Hukuk Fakültesine girmiş ve bir yıl devam etmiştir. 1997 yılında Türkiye'ye dönerek Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası ve Hukuku Türkiye'nin Uyum Sorunu isimli teziyle doktor olmuştur. Bu tez Büke Yayınlarından basılmıştır. 2000 yılında Yardımcı Doçent daha sonra da doçent olmuştur. Hâlihazırda İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı Öğretim Üyesidir. TEMA Vakfı Mütavelli Heyeti Üyesidir ve Yönetim Kurulunda da görev almıştır. Aynı zamanda WWF' de ve SEGM' (Sürdürülebilirlik Derneği) de danışmanlık ve eğitcilik yapmaktadır.

Born in 1964 in Istanbul, Sevim Budak completed her undergraduate education at Istanbul University Faculty of Political Sciences, Department of Public Administration, graduating first in her class in 1986. In 1987, she became an assistant at the same faculty and was accepted into the master's program at the same university. She completed her master's degree

in 1988 with her thesis on Metropolitan Management and Environment. While preparing her doctoral dissertation in the Public Administration program of the same institute, she received a scholarship from the Goethe Institute's German Language Program, and later continued her doctoral studies at the Bremen University European Union Research Center ZERP with a Doctoral Research Scholarship from the German Academic Exchange Service (DAAD). In the same year, she spent one year as a guest student at the Faculty of Sociology, and in her second year, she passed the German exam and entered the Faculty of Law, where she continued for one year. In 1997, she returned to Turkey and became a doctor with her thesis titled "The Environmental Policy and Law of the European Union: Turkey's Adaptation Problem." This thesis was published by Bülke Publications. In 2000, she became an Assistant Professor and later an Associate Professor. She is currently a faculty member in the Department of Urbanization and Environmental Issues at Istanbul University Faculty of Political Sciences. She is a member of the Board of Trustees of the TEMA Foundation and has served on its Board of Directors. She also provides consultancy and training at WWF and SEGM (Sustainability Association).

E-posta: sebudak@istanbul.edu.tr

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / *It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.*

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Dergimizde yayımlanan çalışmaların telif hakları dergimizde olup, CC-BY-NC-ND lisansı ile açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *The copyrights of the works published in our journal belong to the journal, and they are published as open access under the CC-BY-NC-ND license.*

Değerlendirme/Reviewers *Two external reviewers:* İki Dış Hakem / *Çift Taraflı Körleme/Double-blind*

Yapay Zeka Beyanı/AI Disclosure: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zeka tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. / *AI Disclosure No artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study. All content of the study was produced by the authors in accordance with scientific research methods and academic ethical principles.*

Etik Bildirim/Complaints: bilgi@idealkentdergisi.com

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir / *There is no conflict of interest in this study.*